

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ СУДОВОЇ ВЛАДИ ЯК КОНСТИТУЦІЙНА ЦІННІСТЬ ТА ПРИНЦИП КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ УКРАЇНИ

*Кулешов Дмитро Володимирович,
заступник керівника Слав'янської прокуратури
Донецької області,
здобувач кафедри конституційного права України,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
Україна, м. Слав'янськ,
e-mail: kuleshov_dmitry@ukr.net
ORCID 0000-0002-6485-7658*

Проаналізовано політико-правову природу та соціальну цінність незалежності судової влади як одного з визначальних принципів конституційного ладу, з'ясовано його значення для розвитку України як демократичної, правової держави, досліджено форми та способи його гарантування; доведено, що незважаючи на відсутність прямого конституційного закріплення, принцип незалежності судової влади України втілено в тексті Основного Закону України опосередковано – через інші конституційні принципи; розглянуто проблемні аспекти забезпечення реальної незалежності судової влади на сучасному етапі державно-правового розвитку України.

Ключові слова: конституційні цінності; принципи конституційного ладу; незалежність судової влади як принцип конституційного ладу; механізм гарантування незалежності судової влади.

Вступ. За загальним визнанням, політико-правова природа та соціальне призначення сучасної ліберально-демократичної конституції полягає, насамперед, у системному нормативному закріпленні та гарантуванні на найвищому правовому рівні низки найбільш важливих, базових цінностей універсального характеру, які мають безумовне визнання й сприйняття в сучасному державно-організованому суспільстві та у своїй сукупності складають основу його організації та функціонування, є його своєрідним «ціннісним фундаментом». Як правило, в конституційному тексті такі цінності отримують нормативне закріплення у вигляді норм-принципів, які вважаються своєрідними орієнтирами не лише всього поточного конституційно-правового регулювання, а й практики правозастосування, оскільки визначають їх

внутрішній зміст і спрямованість. До таких цінностей, передусім, належать: свобода в усіх її проявах та обмежене правління як її головна гарантія; пріоритет інтересів особи та широкий перелік основоположних, загально визнаних прав і свобод людини як форми реалізації свободи; принципи правової держави, верховенства права, демократизму, республіканської форми правління, народного та державного суверенітету, народовладдя, поділу державної влади, гарантування місцевого самоврядування, плюралізму тощо. У своїй сукупності базові конституційні цінності, що втілені в нормах-принципах, становлять засади сучасного конституційного ладу.

Разом з тим слід відмітити, що не всі безумовні політико-правові цінності конституційного рівня знаходять своє пряме й чітке нормативне закріплення. Як слушно зазначають дослідники, частину конституційних принципів втілено в тексті Основного Закону України опосередковано, через низку інших норм, які містяться в різних його розділах, спрямовані на регулювання різних сфер суспільних відносин, але в цілому системно закріплюють визначальні ідеї конституційно-правової регламентації. Зокрема, до таких принципів відносять соціальну свободу [1], справедливість [2, с. 31–39], взаємодію гілок державної влади [3] та ін. Вважаємо, що до базових принципів конституційного ладу України, які отримали своє опосередковане закріплення в тексті Конституції, слід також віднести і незалежність судової влади.

Мета статті – довести, що незалежність судової влади належить до цінностей конституційного рівня і до базових принципів конституційного ладу України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні окремі аспекти незалежності судової влади та гарантії незалежності суддів досліджували О. Бориславська (O. Boryslavska), Т. Галайденко (T. Galaydenko), В. Городовенко (V. Gorodovenko), І. Каменська (I. Kamenska), В. Крижанівський (V. Krizhanivskiy), О. Кучинська (O. Kuchinska) та Ю. Циганюк (Y. Tsiganyk), О. Лемак (O. Lemak), І. Марочкін (I. Marohkin), В. Потапенко (V. Potapenko), О. Толочко (O. Tolochko). Однак, як свідчить аналіз змісту наукових доробок цих та інших учених,

незалежність судової влади саме як принцип конституційного ладу України все ще залишається вкрай малодослідженою.

Виклад основного матеріалу. Системний аналіз конституційних положень свідчить, що на відміну від поточного законодавства, принцип незалежності судової влади прямо не закріплено жодною нормою Конституції України, при чому не лише розділу I «Загальні засади», який практично весь складається з норм-принципів, що власне й становлять «Засади конституційного ладу України» [4–5], але й навіть нормами розділу VIII «Правосуддя». Однак сама ідея гарантування незалежності судової влади як обов'язкова й визначальна передумова функціонування сучасної демократичної, правової держави, не викликає серед правознавців жодних заперечень. Адже судова влада є одним із головних інституційно-інструментальних елементів конституційно-правового механізму гарантування майже всіх конституційних цінностей, передусім – пріоритетного значення людини, її життя і здоров'я, недоторканності і безпеки, забезпечення прав і свобод людини, дотримання державою своїх обов'язків тощо. У зв'язку з цим важливо дослідити форми опосередкованого закріплення принципу незалежності судової влади в Конституції України та з'ясувати, які критерії дозволяють віднести цю фундаментальну політико-правову ідею всього сучасного конституціоналізму до принципів засад конституційного ладу України.

Передусім слід зазначити, що суспільне усвідомлення соціальної та політико-правової цінності самої ідеї незалежного суду має глибоке історичне коріння, і тісно пов'язане з виникненням власне державно-організованого суспільства, яке майже одразу стикнулося з проблемою необхідності авторитетного владного розв'язання різноманітних суперечок та конфліктів, що неминуче супроводжують життя людей та їхніх спільнот. Цікаво, що перші відомі науці письмові настанови щодо належного здійснення правосуддя датуються епохою єгипетських фараонів і містяться в ієрогліфічних написах на стінах гробниць візирів з описом їхніх специфічних судових повноважень і

деталізацією судової процедури [6, с. 46–47]. На важливості ролі та значення судової влади акцентували увагу в своїх роботах й античні філософи та правознавці, мислителі древнього Риму та стародавньої Греції. Зародження ж аксіології взагалі й обґрунтування істотного ціннісного значення судової влади зокрема пов'язують з іменами Платона, який у своїй роботі «Законодавство» зазначав, що будь-яка держава перестане бути державою, якщо суди в ній не впорядковані належним чином [7, с. 217], та Аристотеля (Aristotel), який у своїй праці «Політика» метафорично визнавав військових і тих, на кого покладено відправлення правосуддя «душею» держави [8, с. 494].

Визначальне ціннісне значення незалежності судової влади обґрунтовували в своїх дослідженнях і мислителі середньовіччя. Так, Тома Аквінський (Тома Afinskyi) у своїй праці «Коментарі до Аристотелевої «Політики» робить висновок про обґрунтованість слів Аристотеля щодо наявності такого ж нерозривного системного взаємозв'язку суду та держави, який існує між людською душею і тілом [9, с. 334]. Як загальновідомо, Ш. Монтеस्क'є (Sh.-L. Montesk'ie) вважав незалежну судову владу центральним елементом забезпечення свободи людини [10, с. 138–139]. Найбільш загальний хронологічний аналіз точок зору вказаних філософів та правознавців свідчить про послідовне зростання загального суспільного усвідомлення надважливого значення незалежної судової влади і для розвитку правової думки, і для побудови дійсно демократичної держави, і для розвитку громадянського суспільства, і для повсякденного життя кожної людини.

Закономірним результатом тривалого історичного процесу наукових розвідок і філософсько-правових дискусій щодо істотного значення існування незалежної судової влади для демократичної, правової держави стало загальне визнання та формалізоване правове закріплення цієї базової ідеї в перших конституційних актах, прийнятих у результаті буржуазно-демократичних революцій. Так, і в Конституції Франції 1791 р., і в Конституції Польщі 1791 р. чітко зазначено, що влада судова не може здійснюватися ні законодавчими органами, ні королем. І хоча в Конституції США 1787 р. незалежність судової

влади прямо не закріплено, політико-правова традиція від самого початку вважає цю ідею наріжним каменем американської демократії [11, с. 92–96]. Не випадково саме з цим історичним періодом пов'язують зародження власне конституціоналізму, як політико-правової ідеології лібералізму, наукової доктрини про визнання свободи основоположною соціальною і правовою цінністю, а ідеї обмеженого правління її невід'ємною частиною, про необхідність закріплення і гарантування громадянських прав і свобод, про необхідність поділу державної влади з обов'язковим існуванням незалежного суду. Тобто ідея незалежності судової влади стала одним із загальноновизнаних, безумовних політико-правових надбань людства, отримала своє позитивне закріплення на найвищому – конституційному рівні і вперше системно була втілена в практику організації та функціонування державно-владного механізму. І більш ніж двохсотрічний досвід державно-правового розвитку довів її універсальність і безальтернативність у гарантуванні конституційних цінностей, насамперед – прав і свобод людини.

Разом з тим, як свідчить аналіз зарубіжних конституцій, ідею незалежності судової влади як базового конституційного принципу безпосередньо закріплено далеко не всіма сучасними демократичними державами. Так, незалежність судової влади прямо закріплено Конституцією Франції, за якою Президент Республіки є гарантом незалежності судової влади (ст. 64), Конституцією Швейцарії (Швейцарської конфедерації), ст. 30 якої встановила, що кожна особа, чия справа підлягає вирішенню в судовому провадженні, має право на заснований законом, компетентний, незалежний й безсторонній суд, Конституційним актом Канади, за яким кожен обвинувачуваний у здійсненні будь-якого злочину має право вважатися невинним до тих пір, доки його відповідно до закону не буде оголошено винним незалежним й безстороннім судом (п. d. ст. 11). Значно частіше на конституційному рівні закріплюються положення, що гарантують незалежність та недоторканність суддів. Зокрема, Конституція Іспанії закріпила, що судова влада походить від народу і здійснюється від імені Короля суддями і

магістратами, що представляють цю владу, які є незалежними, незмінюваними, відповідальними і підкоряються виключно закону (ст. 117.1.), що закон встановлює режим несумісності осіб судової влади, котрий має забезпечити їх повну незалежність (ст. 127.2). Положення щодо незалежності суддів містяться в Основних Законах Німеччини «судді незалежні і підкоряються лише закону» (ст. 97), Італії «магістратура утворює автономний і незалежний від будь-якої іншої влад стан» (ст. 104), Греції «правосуддя здійснюється судами, які складаються з постійних суддів, котрі користуються особистою і професійною незалежністю» (ст. 87. 1.), Японії «всі судді незалежні і діють, слідуючи голосу своєї совісті; вони пов'язані лише цією Конституцією і законами» (ст. 76). Однак, незважаючи на певні відмінності в конституційному закріпленні, сама ідея незалежності судової влади належить до визначальних засад організації і функціонування практично всіх держав сучасного світу, є одним з безумовних критеріїв їх демократичності й правового характеру.

Фундаментальний характер принципу незалежності судової влади підтверджується його закріпленням майже всіма найважливішими міжнародно-правовими документами. Зокрема, відповідно до ст. 19 Загальної декларації прав людини, «Кожна людина, для визначення її прав і обов'язків і для встановлення обґрунтованості пред'явленого їй кримінального обвинувачення, має право, на основі повної рівності, на те, щоб її справа була розглянута прилюдно і з додержанням усіх вимог справедливості незалежним і безстороннім судом». Згідно зі ст. 16 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права «Кожен має право при розгляді будь-якого кримінального обвинувачення, пред'явленого йому, або при визначенні його права та обов'язків у будь-якому цивільному процесі на справедливий і публічний розгляд справи компетентним, незалежним і безстороннім судом, створеним на підставі закону». Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, закріпила незалежність судової влади в ст. 6 «Право на справедливий суд»: «Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом». А з огляду на ст. 9

Конституції України, відповідно до якої «Чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України», цей принцип є невід'ємною складовою вітчизняної системи права загалом.

Досліджуючи міжнародно-правове закріплення принципу незалежності судової влади особливу увагу слід звернути на Бангалорські принципи поведінки суддів, схвалених у 2006 р. Резолюцією Економічної та Соціальної Ради ООН, до першого показника в яких віднесено саме незалежність судових органів. У преамбулі цього документа чітко зазначається, що закріплений Загальною декларацією прав людини і Міжнародним пактом про громадянські й політичні права принцип незалежності судової влади визнається чи дістає відображення в місцевих актах з прав людини, національних конституціях, статутному та загальному праві, судових звичаях та традиціях, та що компетентність, незалежність та неупередженість судових органів має велике значення для виконання судами своєї ролі з підтримки конституціоналізму та правопорядку, а довіра суспільства до судової системи, а також до авторитету судової системи в питаннях моралі, чесності та непідкупності судових органів посідає першочергове місце в сучасному демократичному суспільстві.

Важливе значення для вироблення критеріїв незалежності судової влади в демократичних державах мала також Монреальська універсальна декларація про незалежність правосуддя, прийнята на Першій світовій конференції по незалежності правосуддя (Монреаль, 1983 р.) [12]. У її Преамбулі, зокрема, зазначається: правосуддя являє собою одну із суттєвих підвалин свободи; держави давно створили суди та інші заклади з тим, щоб вони гарантували справедливе відправлення правосуддя на своїх територіях. Незалежність правосуддя, за цією Декларацією, означає: а) судді, як особи, є вільними та зобов'язані приймати безсторонні рішення згідно з власною оцінкою фактів і знанням права, без будь-яких обмежень, впливів, спонук, примусів, загроз або втручання, прямих або непрямих, з будь-якого боку і з будь-яких причин; б) у процесі прийняття рішень, судді є незалежними від своїх колег по суду та

вищих посадових осіб. Жодна ієрархічна структура суддівства і жодна різниця у ранзі чи класі суддів ніяким чином не можуть ставати на перешкоді праву судді на вільне винесення вироку; в) судді є незалежними від виконавчих і законодавчих органів держави; г) судді мають юрисдикцію, пряму або шляхом перегляду, над усіма питаннями правового характеру, включаючи питання власної юрисдикції та компетенції; г) не повинно створюватися жодних спеціальних тимчасових трибуналів; д) кожна особа має право на швидкий і ефективний розгляд справи у звичайних судах або суддівських трибуналах на законних підставах в межах судової компетенції; е) дозволяються певні обмеження під час надзвичайних чи критичних ситуацій, що піддають загрозі життєздатність держави, але лише за умов, передбачених законом, і лише до такої міри, яка чітко відповідає міжнародно прийнятим мінімальним стандартам прав людини; є) у таких надзвичайних ситуаціях держава має гарантувати, що цивільні особи, звинувачені у кримінальних порушеннях будь-якого характеру, заслуховуються звичайними судами (для цивільних осіб), які можуть при необхідності бути розширені за рахунок додаткових компетентних громадських суддів. Адміністративне затримання осіб без звинувачення підлягає перегляду звичайними судами шляхом habeas corpus (перегляду судом законності арешту) або подібних процедур, для того, щоб підтвердити законність затримання, а також розглянути будь-які претензії щодо неправильного поводження з затриманим звинуваченого; ж) юрисдикція військових трибуналів обмежується військовими порушеннями, вчиненими військовим персоналом. Завжди повинно існувати право апеляції до юридично кваліфікованого апеляційного суду; з) ніяка сила не може бути застосована з метою втручання в судовий процес; и) виконавчі органи не повинні контролювати судові органи через адміністрування судів; і) виконавчі органи не мають повноважень закривати або призупиняти діяльність судів; ї) виконавчі органи повинні утримуватися від будь-яких дій або бездіяльності, які випереджують рішення суду або заважають правильному виконанню суддівського рішення; й) жодний нормативний акт законодавчої чи виконавчої

влади не можуть бути спробою зворотнім порядком змінити конкретні рішення суду, а також змінювати склад суду з метою впливу на прийняття рішень цим судом; к) судді можуть колективно захищати свою незалежність; л) судді завжди повинні діяти таким чином, щоб зберігати гідність своєї посади і безсторонність та незалежність судової системи. Підпорядковуючись цьому принципу, судді мають свободу думки, слова, зібрання та утворення асоціацій.

Таким чином, політико-правова та загальносоціальна цінність ідеї незалежності судової влади не викликає сумнівів, так само, як і її визначальне значення для міжнародно-правового та національного конституційного регулювання. Проте для нашого дослідження важливо проаналізувати взаємозв'язок цієї ідеї з іншими конституційними цінностями та з'ясувати форму її опосередкованого закріплення в тексті Основного Закону України.

Насамперед слід вказати на системний взаємозв'язок незалежності судової влади з принципами правової держави та верховенства права загалом, які в найбільш широкому сенсі означають організацію державного і суспільного життя, взаємовідносин в системі «людина – суспільство – держава» відповідно до правових приписів, підпорядкування і держави в цілому, і її органів та посадових осіб, і суспільних інститутів, і безпосередньо особи праву як найбільш універсальному, справедливому, але при цьому – й знеособленому регулятору суспільних відносин, та панування права в державі і суспільстві. А у випадку виникнення будь-яких правових спорів, лише судова влада наділена повноваженнями щодо їх розв'язання через застосування до конфліктної ситуації правових приписів. І саме тому її незалежність є необхідною інституційною гарантією правового характеру держави та інструментальною гарантією панування права. Однак викликає сумніви позиція тих дослідників, які розглядають незалежність судової влади лише як елемент принципу верховенства права [13], оскільки власне гарантування та забезпечення верховенства права є лише однією з функцій судової влади. А її незалежність поза всяким сумнівом можна вважати конституційним принципом, що має таке ж визначальне значення, як і верховенство права.

Як відомо, обов'язковим елементом правової держави є розподіл владних повноважень із законотворення, правозастосування та розв'язання правових суперечок (принцип поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову). Поза всяким сумнівом без незалежної та неупередженої судової влади (власне так само як і без незалежних законодавчої та виконавчої гілок влади) правової держави бути не може априорі. Однак саме судова влада є гарантом функціонування інших владних інституцій в межах їх повноважень, визначених Конституцією та законами України, а також остаточним засобом вирішення будь-яких правових, у тому числі компетенційних спорів між іншими владними інституціями. Тобто незалежна судова влада є інструментальним засобом втілення в практику самого принципу поділу державної влади.

Не менш важливе значення має незалежна судова влада в гарантуванні принципу правового обмеження державної влади, який знайшов своє закріплення в ч. 2 ст. 6 та ч. 2 ст. 19 Основного Закону України й означає, що владні інституції та їх представники зобов'язані функціонувати відповідно до спеціально-дозвільного принципу правового регулювання – «дозволено лише те, що прямо передбачено законом». Вихід органу публічної влади чи його посадової особи за межі своїх повноважень, закріплених Конституцією чи законами України, реалізація ними повноважень у непередбаченій формі або непередбаченим способом є підставою для визнання їх рішень, дій чи бездіяльності незаконними, що має наслідком їх скасування. А виключними повноваженнями щодо визнання акта, рішення, дії чи бездіяльності незаконними наділено саме суди. Тому судова влада і в цьому випадку виступає інституційно-інструментальною гарантією належної реалізації принципу правового обмеження державної влади.

Проте найбільш системно та наочно принцип незалежності судової влади проявляється через принципи пріоритету людини, її життя і здоров'я, честі й гідності, недоторканності та безпеки в системі всіх суспільних цінностей та власне гарантування прав і свобод людини. Адже, відповідно до ч. 2 ст. 3 Конституції України *«Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст*

і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави». А відповідно до ч. 3 її ст. 8 «Норми Конституції України є нормами прямої дії. Звернення до суду для захисту конституційних прав і свобод людини і громадянина безпосередньо на підставі Конституції України гарантується». Більш ефективного механізму практичного забезпечення цих принципів, аніж функціонування в державі дійсно незалежного, високопрофесійного суду, сучасна конституційно-правова доктрина і практика ще не виробила, і навряд чи виробить в найближчому майбутньому. Саме судовий захист прав і свобод людини, на сьогодні залишається найбільш універсальним та дієвим засобом їх гарантування.

Висновок. Таким чином, викладене дозволяє зробити цілком обґрунтований, на наш погляд, висновок, що політико-правова ідея незалежності судової влади належить до загально визнаних цінностей конституційного рівня, що безумовно поділяються українським суспільством, та знайшла своє системне, хоча й опосередковане нормативне втілення в цілій низці положень Конституції України. А з огляду на надзвичайну важливість та визначальне значення реальної незалежності судової влади для функціонування України як демократичної, правової держави, для забезпечення верховенства права і, насамперед, ефективного захисту прав і свобод людини, незалежність судової влади належить до базових конституційних принципів, які у своїй сукупності становлять засади конституційного ладу України.

Список літератури:

1. Члевик О. В. Свобода як категорія конституційного права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2016. 23 с.
2. Погребняк С. Закріплення основоположних принципів права в Конституції України. *Вісник Академії правових наук України*. 2009. 4 (59). С. 31–39.
3. Веніславський Ф. В. Взаємодія гілок державної влади як принцип основ конституційного ладу України. *Право України*. 1998. № 1. С. 34–38.
4. Рішення Конституційного Суду України від 11 липня 1997 р. № 3-зп/1997 (справа щодо конституційності тлумачення Верховною Радою України статті 98 Конституції України). *Офіційний вісник України*. 1997. № 29. С. 85–88.
5. Рішення Конституційного Суду України від 14 грудня 1999 р. № 10-рп/1999 (справа про застосування української мови). *Офіційний вісник України*. 2000. № 4. Ст. 125.

6. Смородинський В. С. Ідея правосуддя в історії правничої думки. *Правосуддя: філософське та теоретичне осмислення*: монографія / відп. ред. В. С. Бігун. Київ: Бібліотека Міжнародного часопису «Проблеми філософії права». 2009. Розд. 2. С. 46–63.
7. Платон. Собр. соч.: в 4 т. / пер. с древнегреч.; общ. ред. А. Ф. Loseva, Я. Ф. Asmusa, А. А. Takho-Hody. Москва: Мысль 1994. Т. 4. 830 с.
8. Аристотель. Соч.: в 4 т. / Москва: Мысль, 1983. Т. 4. 830 с.
9. Аквінський Тома. Коментарі до Арістотелевої «Політики» / пер. з лат. О. Кислюк. 2-ге вид. Київ: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. 795 с.
10. Монтескье Ш. Л. О духе законов. Москва: Мысль, 1999. 672 с.
11. Токвиль Алексис де. Демократия в Америке: пер. с франц. / предисл. Гарольда Дж. Ласки. Москва: Прогресс, 1992. 554 с.
12. Монреальська універсальна декларація про незалежність правосуддя. URL: <http://www.judges.org.ua/article/d5.htm> (дата звернення: 13.05.2018).
13. Чорнобук В. Незалежність судової влади як складова верховенства права: фінансово-правові аспекти. *Юридична Україна*. 2013. № 12. С. 42–48.

References:

1. Chlevyk, O.V. (2016). Svoboda yak katehoriia konstytutsiinoho prava. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
2. Pohrebniak, S. (2009). Zakriplennia osnovopolozhnykh pryntsypiv prava v Konstytutsii Ukrainy. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy – Herald of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 4 (59), 31–39 [in Ukrainian].
3. Venislavskiy, F.V. (1998). Vzaiemodiia hilok derzhavnoi vlady yak pryntsyp osnov konstytutsiinoho ladu Ukrainy. *Pravo Ukrainy – Law of Ukraine*, 1, 34–38 [in Ukrainian].
4. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 11 lypnia 1997 r. № 3-zp/1997 (sprava shchodo konstytutsiinosti tlumachennia Verkhovnoiu Radoiu Ukrainy statti 98 Konstytutsii Ukrainy). (1997). *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*, 29, 85–88.
5. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy vid 14 hrudnia 1999 roku № 10-pp/1999 (sprava pro zastosuvannia ukraïnskoi movy). (2000). *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy – Official Gazette of Ukraine*, 4, art. 125.
6. Smorodynskiy, V.S. (2009). Ideia pravosudiva v istorii pravnychoi dumky. *Pravosudiva: filosofske ta teoretychne osmyslennia – Justice: Philosophical and Theoretical Understanding*. V. S. Bihun (Ed.). Kyiv: Biblioteka Mizhnarodnoho chasopysu «Problemy filosofii prava», Part. 2, 46–63 [in Ukrainian].
7. Platon. Sobranie sochineniy. A. F. Loseva, Ya. F. Asmusa, A. A. Takho-Hody (Eds.). (1994). (Vols 1–4; Vol. 4). Moscow: Misl [in Russian].
8. Arystotel. Sochineniya (1983). (Vols 1–4; Vol. 4). Moscow: Misl [in Russian].
9. Akvinskyy, Toma. (2003). Kommentari do Aristotelevoi «Polityky». Kyiv: Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy» [in Ukrainian].
10. Monteske, Sh.–L. (1999). O dukhe zakonov. Moscow: Misl [in Russian].
11. Tokvyl, Aleksys de. (1992). Demokratyia v Ameryke. Moscow: Prohress [in Russian].
12. Monrealska universalna deklaratsiia pro nezalezhnist pravosudiva. URL: <http://www.judges.org.ua/article/d5.htm> [in Ukrainian].
13. Chornobuk, V. (2013). Nezalezhnist sudovoi vlady yak skladova verkhovenstva prava: finansovo-pravovi aspekty. *Yurydychna Ukraina – Legal Ukraine*, 12, 42–48 [in Ukrainian].

Кулешов Д. В. Независимость судебной власти как конституционная ценность и принцип конституционного строя Украины.

Проанализированы политико-правовая природа и социальная ценность независимости судебной власти как один из определяющих принципов конституционного строя, выяснено его значение для развития Украины как демократического, правового государства, исследованы формы и способы его гарантирования; доказано, что несмотря на отсутствие

прямого конституційного закрєплення, принцип незалежності судової влади України вполещен в текст Основного Закону України опосередковано – через другі конституційні принципи; розглянуті проблемні аспекти забезпечення реальної незалежності судової влади на сучасному етапі державно-правового розвитку України.

Ключевые слова: конституційні цінності; принципи конституційного строю; незалежність судової влади як принцип конституційного строю; механізм гарантування незалежності судової влади.

Kuleshov D. V. Independence of judicial power as the constitutional value and principle of the constitutional system of Ukraine.

In the article there is comprehensive analysis of politico-legal nature and social value of independent judiciary power as one of the main modern constitutionalism ideas, researched evolution of it social understanding and acceptance. Clarified that expected result of long historical process of science researches and philosophic-legal discussions regarding significant sense of independent judiciary existence for democratic and legal-state was common confession and formal legal assignment of that main idea in first left-wing democratic constitutions.

Keywords: the constitutional values; the principles of constitutional system; the judiciary independence as a principle of constitutional system; the judiciary independence guarantee mechanism.

